

УДК 94(477)/1941

© *Василь УХАЧ*

**«ТІНІ» АКТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ
30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ:
СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ
(ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

Проаналізовано підходи сучасної української історіографії до оцінки контроверсійної, у контексті Другої світової війни, українського національно-визвольного руху, теми – Акта проголошення відновлення Української держави бандерівським крилом українських націоналістів 30 червня 1941 р. у м. Львові.

Досліджено комплекс питань, пов'язаних із цією подією, проте особливу увагу приділено історико-правовій оцінці т. зв. «тіней», недосконалості Акта 30 червня 1941 р., проблемі його легітимності.

Загалом в українській історіографії акцентується увага на тому, що проголошення Акта відновлення Української держави не було звичайною декларацією на порожньому місці, випадковістю, стихійним та безвідповідальним кроком, а логічним продовженням національно-визвольної боротьби, значення якого полягало в політико-правовому закріпленні прагнення українського народу до державної самостійності.

Здійснено спробу окреслити загальний стан вивчення проблеми сучасною історичною наукою, вказано на проблемні питання, які потребують подальших дослідницьких пошуків.

Ключові слова: *Акт відновлення Української держави, національно-визвольна боротьба, ОУН (б), Німеччина, Українське Крайове Правління, історико-правова оцінка, проблема легітимності.*

Сучасні виклики, які Україна намагається подолати, вкотре актуалізують потребу ґрунтовних досліджень складних і суперечливих суспільно-політичних процесів боротьби за незалежність і, безперечно, є одним із пріоритетних напрямів сучасних історіографічних студій.

Розкриття проблем національної самоідентифікації, формування колективної та історичної свідомості громадян України, роль і значення

феномену українського національно-визвольного руху є вкрай вагомими чинниками на шляху поступу суспільства до національної консолідації [1, 13]. Як слушно зауважує О. Лисенко, «раціональні відмінності в ментальності, колективній пам'яті й історичній свідомості України настільки значні», що дають можливість політтехнологам, для зацікавлених груп, під час кожного нового перезавантаження політичного істеблїшменту країни маніпулювати народом у власних корисливих цілях [1, 13]. Безвідповідальна, вкрай непослідовна політика кожної нової влади в переформатуванні історичної пам'яті лише розмиває й до того нетривкий фундамент, на якому вона функціонує [1, 14 – 15].

Вітчизняні історики, розкриваючи вузлові питання генези, функціонування національно-визвольного руху 20 – 50-х рр. ХХ ст., не випустили з поля зору й такої контрверсійної події, як Акт проголошення відновлення Української держави 30 червня 1941 р. у м. Львові бандерівським крилом організації українських націоналістів.

Цілком зрозуміло, що оцінки радянських істориків базувалися на заздалегідь усталених шаблонах пропагандистсько-ідеологічних постулатів «єдино вірної» марксистсько-ленінської ідеології, яка щодо оцінки будь-яких сил українського руху Опору останньої світової війни мала готовий набір ідеологічних кліше: реакціонерів, буржуазних націоналістів, колаборантів, нацистських поплічників та зрадників свого народу, а тому говорити про науковий підхід в оцінці цих подій не доводиться.

Слід наголосити, що в сучасній українській історіографії (зокрема, в сучасній діаспорній) спостерігається поліфонія поглядів, оцінок на спробу ОУН(б) із початком німецько-радянської війни відновити українську державність. Причини звичні: партійно-політичні смаки, уподобання та поділи, штучно перенесені із середовища еміграційних істориків [2, 91]. Зазначимо, що у прагненні дати неупереджену оцінку подіям у Львові 30 червня 1941 р. цивільні історики не відчувають побратимського плеча колег із правничого цеху (зрештою, ще раз принагідно наголосимо, що українські правники й досі не виконали своєї частки роботи в оцінці діяльності ОУН і УПА, яка, як відомо, планувалася ще в 1997 р. в контексті завдань Урядової комісії з вивчення й наукової оцінки діяльності цих сил українського руху Опору. – Авт.).

За винятком окремих праць (наукові розвідки О. Панченка, М. Маркевича), ґрунтовної оцінки юридичної природи Акта відновлення Української держави дотепер немає [3; 4]. Тому можна погодитися з думкою д. і. н., знаного журналіста Д. Яневського, що «за 72 роки національна історична наука не спромоглася встановити факти, які реально відбулися 30 червня 1941 року у Львові» [5, 15]. Зазначимо, що дослідження цього автора є чи не єдиною в українській історіографії спробою комплексного аналітичного підходу до подій, які передували проголошенню відновлення Української державності у Львові, змісту, характеру, значенню та наслідкам Акта 30 червня 1941 р., вирізняється новизною оцінок, компаративістським підходом, не традиційністю

мислення з одночасним опертям на джерела та наукові розвідки авторитетних дослідників [5].

З жалем доводиться констатувати й інше: сучасна українська історіографія за всі роки незалежності спромоглася фактично на єдину спробу історіографічного аналізу Акта відновлення Української держави 30 червня 1941 р., здійснену авторитетним українським історіографом періоду Другої світової війни, іванофранківським істориком О. Марущенком. Дослідник провів неупереджений аналіз змісту, характеру та наслідків Акта 30 червня 1941 р. у працях сучасних українських істориків. Цілком слушно автор акцентував увагу на актуальності, громадсько-політичному значенні події, потребі подальшої активізації й диверсифікації зусиль українських істориків [2, 91 – 100]. Водночас у науковій публікації, датованій 2001 р., з цілком зрозумілих причин не враховано низку новітніх досліджень, зокрема й тих, у яких подана правова оцінка львівським подіям 30 червня 1941 р.

На нашу думку, використання міждисциплінарного методологічного інструментарію історії, юриспруденції, політології тощо, компаративістського підходу дасть змогу максимально наблизитися до об'єктивної оцінки окресленої наукової проблеми. Я. Дашкевич цілком слушно вказував на низку методологічних помилок в оцінці подій 30 червня 1941 р., відсутність комплексного підходу [6, 31].

Акту проголошення відновлення Української держави присвятили свої наукові праці такі цивільні історики: Т. Альберт, Т. Андрусак, М. Алексієвець, І. Федорів, П. Гай-Нижник, І. Гаврилів, Я. Грицак, Я. Дашкевич, А. Кентій, В. Косик, С. Кульчицький, О. Ленартович, І. Патриляк, В. Сергійчук, Л. Скорич, Г. Стефанюк, Г. Стародубець, В. Трофимович, Д. Шеремета, Д. Яневський [7; 8; 9; 10; 11; 12; 6; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 5]. Беручи до уваги важливість правової оцінки події, слід виокремити публікації істориків держави і права, зокрема П. Захарченка, М. Маркевича, П. Музиченка, О. Панченка, І. Терлюка, Б. Тищика, В. Ухача та ін. [25; 4; 26; 3; 27; 28; 29]. Наголосимо, що в низці праць істориків держави і права в трактуванні подій 30 червня 1941 р. помітне компілятивне запозичення висновків та значення Акта 30 червня 1941 р. з праць цивільних істориків.

Об'єктивне розкриття заявленої наукової теми потребує дослідження комплексу питань, пов'язаних із Львівськими подіями 30 червня 1941 р. Водночас із переліку питань ми виокремили деякі аспекти з метою здійснити історико-правовий аналіз сучасною вітчизняною історіографією т. зв. «тіней», слабкостей Акта проголошення відновлення Української держави 30 червня 1941 р., проблеми його легітимності.

Діапазон і спектр оцінок подій 30 червня 1941 р., зазначає О. Марущенко, в історіографії є досить широким: сміливий поступ ОУН (В. Дмитрук); свідчення тяглості державницької ідеї (Я. Дашкевич); подія великої історичної ваги, логічне продовження державотворчих процесів в Україні (І. Андрусів, П. Кам'янський);

вкрай ризикована гра, зухвалий крок, що межував із нерозсудливістю (О. Субтельний); подія, що містила в собі елементи і відбиток молодечого авантюризму (Я. Грицак, Ю. Киричук); сміливий політичний крок націоналістів (Н. Мизак); «присяга націоналістичних верховодів на вірність фашизму» (А. Ткачук); надзвичайно відповідальний, відчайдушний крок (П. Захарченко, П. Музиченко); ризикований крок (О. Бойко); символ боротьби за незалежність (І. Терлюк) [30, 72; 6, XLIV; 31, 56; 32, 568; 12; 33; 34, 62; 35, 111; 25, 327; 26, 356; 36, 408; 27].

Отже, мав цілковиту слухність Я. Дашкевич, узагальнюючи основні підходи до оцінки Акта: по-перше, апологетичний (безапеляційне схвалення Акта); по-друге, ворожий із кількома генетичними відтинками: «це був вплив українського буржуазного націоналізму, поєданого з німецьким колаборантством»; «це був прояв вузьконаціоналістичного (бандерівського) сектантства, що не здобув ні підтримки народу, ні партій та організацій»; «передчасний прояв індепендентизму, не погоджений із німецькою стороною, що коштував великих жертв» [6, 25].

Історіографічний дискурс заявленої наукової теми не може претендувати на повноту без з'ясування т. зв. «тіней», «незрозуміlostей», проблемних аспектів Акта 30 червня 1941 р., зрештою, юридичної природи документа. Є очевидним, що для об'єктивного розкриття цих питань важлива кооперація істориків та правників. Ще раз наголосимо, що українське суспільство, керівництво держави досі не мають базового, фундаментального видання щодо правової оцінки діяльності та боротьби сил національно-визвольного руху періоду Другої світової війни, ОУН і УПА зокрема. О. Лисенко, характеризуючи лінії розламу в трактуванні та сприйнятті українського самостійницького руху, зокрема в правовій оцінці діяльності ОУН та УПА, наголошує: «...Оголосивши всі збройні формування самостійницької орієнтації «бандитами», а весь рух – «бандитизмом», і нацисти, і більшовики тим самим вивели їх із політичної площини в суто кримінальну. У зв'язку з цим українські повстанці перетворилися з партизанів чи комбатантів на кримінальний елемент» [1, 17]. Співпраця (хай і з тактичних міркувань) українських націоналістів із німцями сприймається значною частиною української громадськості через призму злочинів нацистів (від яких страждали й оунівці), а відповідно морально-правові оцінки злочинної діяльності агресора (під час Нюрнберзького й Токійського міжнародних військових трибуналів, численних процесів на території СРСР) автоматично екстраполювалися засобами ідеологічної обробки населення на ОУН та УПА, що триває й донині, зокрема у формі піар-технологій, які, як гриби, виростають перед кожними виборами, закликаючи людей на ідеологічні барикади, продовжуючи розколювати українське суспільство [1, 16].

Такі міркування видаються вкрай важливими в оцінці однієї складової з т. зв. «тіней» Акта 30 червня 1941 р. – відсутності одного авторитетного історичного документа. Дослідники виокремлюють три версії тексту документа, при цьому в двох із них ідеться про проголошення створення ОУН (б) Української

держави, у третій – про відновлення. Власне, другий варіант і містить третій пункт, у якому мовиться про співпрацю з націонал-соціалістичною великою Німеччиною. Наявність третього пункту стала предметом гострих не тільки наукових дебатів, а й, що прикро, політичних спекуляцій, яким підігрують окремі недосить сумлінні історики. На думку доктора права О. Панченка, наявність трьох версій Акта від 30 червня 1941 р., з погляду правової науки та застосування в його тексті різних із правового боку категорій «створення» та «відновлення», певним чином применшує державно-правову цінність документа [3, 90]. Опираючись на висновки І. Рудницького (І. Кедрина), М. Маркевич критикує бандерівців за те, що ту чи іншу редакцію документа провід ОУН (б) використовував у своїх цілях залежно від ситуації [4]. На думку Д. Шеремети, незважаючи на самостійницьку концепцію (до слова, вітчизняні історики, правники І. Рудницький, О. Панченко, П. Музиченко, П. Захарченко, Г. Стародубець, І. Андрусів, П. Кам'янський та інші акцентують на цьому увагу, наголошуючи, що в цьому ключова вартість та значення Акта, оскільки в умовах війни, жорстокого окупаційного режиму говорити й робити практичні кроки (нехай і небездоганні. – Авт.) для відновлення самостійної Української держави потрібно було мати неабияку відвагу), заява про співпрацю з Німеччиною була не зовсім вдалою [3, 90; 24, 139].

Через ці два абзаци про співпрацю з Німеччиною багатьма силами, зазначає І. Патриляк, «робиться висновок про маріонетковість новопроголошеної держави, оунівську колаборацію» [17, 83]. Історик пояснює появу третього пункту Акта (якого не було у первісній редакції від травня 1941 р.) військовою присутністю німців у Львові, а «всі згадки про Німеччину були лише не зовсім вдалою дипломатичною фразеологією, яка не знайшла втілення в реальному житті...» [17, 85; 17, 76]. Суголосний з І. Патриляком і Я. Дашкевич, який стверджував, що «дифіраму в бік фюрера та німецької армії в цьому документі, а також і в інших тогочасних не повинні вводити в оману – в умовах панівного становища Німеччини в тогочасній Європі... без відповідних прихильних епітетів обійтися не можна було. Подальший розвиток подій довів, що це були порожні слова...» [6, 36].

Іншою слабкістю («тінню») Акта від 30 червня 1941 р. є питання легітимності документа. Вище йшлося про відсутність у документі посилань на державотворчу тяглість із попередніми етапами визвольних змагань українців. Власне, із редакцій Акта, де йшлося про «проголошення утворення» Української держави, впливало, що лише ОУН (б) відкривала нову сторінку існування незалежної України [3, 91]. У науковій розвідці О. Панченка, де автор цитує доктора права К. Костіва, зазначено, що і раніше основні акти відновлення Української держави також «не покликаються на легімістичний принцип чи якийсь традиційно-історичне джерело... але всі вони базуються тільки на природне право вільного і не обмеженого самовизначення нації, що становить основну засаду демократії» [3, 91]. Доктор права О. Панченко цілком слушно наголошує й на інших характерних особливостях Акта 30 червня: по-перше, «Акти української

державности від 22 січня 1918 та 22 січня 1919 років, як, власне, й Акт державної незалежності Карпатської України від 15 березня 1939 року, хоча й були прийняті та оприлюднені в екстремальних випадках у загальному і перманентному процесі українського державотворення, однак спиралися в основному на попередню державотворчу діяльність різною мірою легітимних центральних органів влади та ланок місцевого самоврядування... Правова ж основа для проголошення Акта 30 червня 1941 року виявилася на порядок нижчою від них» [3, 91]. По-друге, порівнюючи Акт із попередніми документами державного самовизначення України, слід наголосити, що в жодному з них не «було посилянь до будь-яких чужих збройних сил, з якими українці ладні співпрацювати і «творити новий лад» [3, 92]. По-третє, посиляючись на І. Кедрина, О. Панченко акцентує увагу на тому, що в добу визвольних змагань 20-х рр. ХХ ст. Україна виступала з позиції суб'єкта («була тоді підметом...») міжнародної політики, а «Акт 30 червня був проголошений не тільки з позиції слабкості, але не мав ніяких познач, що репрезентував українського контрагента супроти контрагента німецького, бо такого не існувало в реальній дійсності, а існував хіба в надіях і комбінаціях авторів Акта» [3, 92]. По-четверте, Акт проголошення відновлення Української держави був «підготовлений і оприлюднений конспіративно», лише бандерівською ОУН, і навіть без відома інших політичних сил – ініціаторів і засновників Українського національного комітету (далі – УНК). По-п'яте, посиляючись на міркування проф. Л. Ребета, О. Панченко зазначає, що «декрет не був щасливою формою проголошення відновлення самостійності», оскільки носієм державної волі не є якась політична організація (чи її голова), а весь народ [3, 92]. М. Маркевич піддає гострій критиці не тільки Акт 30 червня 1941 р., вказуючи на його суперечність щодо норм права, а й наказ за Ч. 4 (п. 3) І. Климів-Легенди (призначеного Я. Стецьком головнокомандувачем збройних сил), де один з очільників ОУН (б) пише: «Назначую одним сувереном на українській землі Український Народ та його виразник Провід Української Нації зі Степаном Бандерою на чолі», що, на думку дослідниці, свідчить про «правову безграмотність військового «міністра», характеризує праворозуміння бандерівською ОУН методів побудови правової держави» [4]. Зрештою М. Маркевич резюмує, що, опираючись на норми державного права, Акт відновлення Української держави від 30 червня 1941 року є «нелегітимним, бо схвалений у неналежний спосіб і неналежним органом (курсив Авт. – В. У.). Фактично відбулася короткочасна узурпація державної влади бандерівським крилом ОУН» [4]. Іншої думки дотримується київський історик І. Патриляк, який зазначає, що «в умовах війни організувати «більш легітимне» з юридичної точки зору проголошення незалежності було абсолютно нереально, бо альтернативою проголошення львівської декларації було лише пасивне спостереження за політикою окупаційного режиму... повна дискредитація та маргіналізація національно-визвольного руху...» [17, 84].

Цитуючи доктора права М. Прокопа (ветерана ОУН, члена Президії УГВР), О. Панченко погоджується з його тезами: по-перше, Акт 30 червня 1941 р., після

проголошення незалежності Карпатської України, є «наступною історичною документацією намагань українського народу використати хоча б корисні умови для вияву своїх прагнень до незалежності»; по-друге, намаганням організувати українську владу на місцях усупереч волі німецьких окупаційних властей; по-третє, проголошення Актом відновлення української державності стало свого роду дороговказом для українського самостійницького руху, для продовження підпільно-повстанської боротьби [3, 95; 3, 36]. Думається, що така позиція є цілком прийнятна й узгоджена як для прихильників, так і для критиків Акта 30 червня 1941 р.

Таким чином, проведений історіографічний аналіз «Акту відновлення Української держави» від 30 червня 1941 р. свідчить про значний науковий інтерес сучасних істориків до цієї події, а також про досить гострі контрверсійні оцінки щодо його змісту, характеру, значення в контексті боротьби за національне визволення українського народу і його право на суверенну державу. Для сучасного етапу історіографії заявленої наукової теми характерною особливістю є поступове звільнення істориків від тягара попередніх стереотипів і уявлень та їхнє подолання, відмова від зневажливих, заполітизованих і заідеологізованих оцінок львівських подій 30 червня 1941 р., що було характерним явищем для радянської історіографії [2, 97].

Вітчизняні історики цілком слушно наголошують на потребі вдосконалення методології дослідження національно-визвольних рухів, зокрема на використанні міждисциплінарного (насамперед історичних, юридичних, політичних наук) методологічного інструментарію, оскільки це дасть можливість вирішити низку кваліфікаційних проблем, суть яких зводиться до визначення боротьби українських самостійницьких сил або як бандитсько-колабораціоністського явища як прикладу національно-визвольної боротьби [37]. В останні роки спостерігаються окремі спроби дослідників історії держави і права дати правову оцінку Акту відновлення Української держави, що є доволі важливим питанням, оскільки без кооперації зусиль з цивільними істориками годі сподіватися на об'єктивну оцінку львівських подій 30 червня 1941 р.

Слід зазначити, що в сучасній вітчизняній історіографії є досить різноманітні полемічні й дискусійні оцінки та висновки з актуальних аспектів проблеми. Доводиться констатувати поліфонію поглядів і позицій із ряду принципових, ключових питань, поставлених С. Кульчицьким, які стосуються доцільності включення львівських подій 30 червня 1941 р. до реєстру форм української державності та характеристики їх як одного з епізодів державотворчої діяльності українського народу [2, 97].

В українській історіографії акцентується увага на тому, що проголошення Акту відновлення Української держави не було звичайною декларацією на порожньому місці, випадковістю чи стихійним, безвідповідальним кроком, а було логічним продовженням національно-визвольної боротьби

за політико-правове закріплення прагнення українського народу на самовизначення [2, 97; 2, 95; 8, 957].

Упродовж останніх 5 – 10 років в українській історіографії з'явилася низка системних досліджень (праці В. В'ятровича, І. Патриляка, І. Ільюшина, Г. Стародубець, Д. Яневського та ін.), що стосуються окремих сегментів історії національно-визвольного руху 20 – 50-х рр. ХХ ст., які є спробою нового прочитання подій 30 червня 1941 р. Українські історики цілком справедливо пов'язують Акт 30 червня 1941 р. з усією визвольною боротьбою українського народу в період Другої світової війни, а львівська декларація ще раз підтвердила самостійницькі українські плани проти окупантів [3, 95]. Важливими в контексті об'єктивної характеристики Акта 30 червня 1941 р. та подій напередодні й після нього є висновки Я. Дашкевича, у яких він наголошує, що Акт 30 червня не був оперетковою подією чи пропагандистським трюком, а засвідчив тяглість державотворчої ідеї. Сміливий виклик тогочасній європейській потузі, якою була Німеччина, – відмова відкликати Акт – спростовують будь-які розмови про колаборантство ОУН (б) [6, XLIV].

Таким чином, дослідження обраної теми є актуальним не тільки з погляду наукової значимості, а й з огляду на громадсько-політичне звучання, а тому потребує подальших вивчень, активізації і диверсифікації пошукових зусиль сучасних вітчизняних істориків, осмислення на концептуальному, історико-політологічному та історико-правовому рівні всіх її аспектів [2, 98]. Подальше опрацювання цієї теми сприятиме підготовці фундаментальних синтетичних наукових студій – монографій, дисертаційних праць, документальних збірників, у яких би події, пов'язані з проголошенням відновлення Української держави 30 червня 1941 р., розглядалися як самостійна наукова тема.

У контексті наступних наукових розробок науковцям доцільно приділити більшу увагу вивченню таких аспектів: по-перше, продовжити працю над системною правовою оцінкою Акта, оскільки окремі публікації останніх 5 – 10 років лише започаткували цю роботу; по-друге, детальніше вивчити питання формування та діяльності Крайового правління західних областей (з 3 липня 1941 р. – Українського державного правління); по-третє, здійснити компаративістський аналіз Акта 30 червня 1941 р., порівнюючи з аналогічними документами в інших країнах, що стояли на платформі національного визволення (зокрема, «Фронтом литовських активістів»).

Джерела та література:

1. Лисенко О.Є. Український національно-визвольний рух 30 – 50-х рр. ХХ ст.: суспільний контекст і науковий вимір / О.Є. Лисенко // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітницький краєзнавчий часопис. До 70-річчя створення української повстанської армії. – Івано-Франківськ; Прикарпатський університет ім. В. Стефаника. – 2013. – Ч. 24. – С. 13 – 18.
2. Марущенко О.В. Акт відновлення незалежності України 30 червня 1941 року в сучасній історіографії / О.В. Марущенко // Галичина: науковий і культурно-

- просвітницький краєзнавчий часопис / [ред. кол.: М. Кугутяк (гол. ред.), О. Жерноклеєв, С. Кобута та ін.; літератур. ред. В. Пітель]. Прикарпатський університет ім. В. Стефаніка, Історичний факультет. – Івано-Франківськ. – 2001. – Ч. 1. – С. 91 – 100.
3. Панченко О. «Декрет» Степана Бандери. Акт відновлення Української Держави 30 червня 1941 року та його місце в нашій історії / О. Панченко // Політика і час. – 2001. – № 7. – С. 86 – 95.
  4. Маркевич М.І. Юридична природа Акта Відновлення Української держави від 30 червня 1941 року. / М.І. Маркевич. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://univerua.rv.ua/VNS1-2013/Markevich.pdf>
  5. Яневський Д.Б. Проект «Україна». 30 червня 1941 р., акція Ярослава Стецька / Д.Б. Яневський; худож.-оформлювач О.Д. Кононученко. – Харків: Фоліо, 2013. – 283 с.
  6. Дашкевич Я. Відновлення української держави 1941 р.: проблеми дослідження. В кн.: Українське державотворення. Акт 30 червня 1941 року. Зб. док. і мат-лів / [За заг. ред. Я. Дашкевича та В. Кука]. – Львів. – К.: Піраміда, 2001. – 828 с.
  7. Альберта Т. Акт відновлення української державності 30 червня 1941 року: спроба об'єктивної оцінки / Т. Альберта. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.google.com.ua/#hl=uk@output=search@sclient=psy-ab@q.5.
  8. Андрусяк Т. Українське Державне Правління / Т. Андрусяк // Довідник з історії України. – Т. 3. – К., 1999. – 1 136 с.
  9. Алексієвець М., Федорів І. Причини ліквідації та політичні спроби відновити українську державність в період Другої світової війни / М. Алексієвець, І. Федорів // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету: Серія: історія. – 2004. – Вип. 2. – С. 92 – 99.
  10. Гай-Нижник П.П. Відновлення Української Держави Актом 30 червня 1941 р. / П. Гай-Нижник // Держава у теорії і практиці українського націоналізму. Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції, Івано-Франківськ, 26 – 27 червня 2015 р. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. – С. 52 – 67; його ж. Українська Держава: історична доконаність і розвіяна паралельна дійсність (Акт 30 червня та революційне державотворення під проводом ОУН (р) у 1941 – 1942 рр. як вияв національного чину та символ суверенних прагнень українського народу) / П.П. Гай-Нижник // Гілея. – 2015. – Вип. 98. – С. 49 – 65.
  11. Гаврилів І. Акт 30 червня 1941 року – історичний етап відновлення української державності / Гаврилів І. // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка» Держава та армія. – 2001. – № 431. – С. 76 – 83.
  12. Грицак Я. Нариси з історії України: формування української модерної нації. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://historu.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Grycak.pdf>.
  13. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів 1920 – 1956: історико-архівні нариси / А. Кентій. – Київ, 2005. – Т. 1. Від УВО до ОУН 1920 – 1956. – 332 с.
  14. Косик В. Німеччина і Акт 30 червня 1941 року / В. Косик // Національно-визвольна боротьба 20-50-х років ХХ ст. в Україні. – Київ – Львів, 1993. – С. 121 – 137; його ж. Україна в Другій світовій війні. Збірник німецьких архівних матеріалів. Т. 1. – Львів, 1997 та ін.
  15. Кульчицький С.В. Акт 30 червня 1941 року / С.В. Кульчицький // Проблема ОУН-УПА: Попередня історична довідка. – К., 2000; його ж. Львів, 30 червня 1941 року / С.В. Кульчицький // Київська старовина. – 2000. – Т. 2.
  16. Ленартович О.Ю. Акт відродження української державності 30 червня 1941 р. / О.Ю. Ленартович // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. Серія: історичні науки. – 2008. – № 11. – С. 98 – 104.

17. Патриляк І.К. Акт 30 червня 1941 р. В кн.: Організація українських націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзюбак В.В., Ільюшин І.І., Касьянов Г.В. та ін. Відп. Ред. Кульчицький С.В. Національна академія наук України; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2005. – 494 с; його ж. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939 – 1960-х рр. / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – 512 с.
18. Пономаренко Р.О. Українська держава ОУН під протекторатом третього Рейху – міф чи реальність? / Р.О. Пономаренко // Вісник національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія «Актуальні проблеми історії України». Зб. наук. статей. – 2011. – С. 99 – 104.
19. Сергійчук В. Акт 30 червня як символ українського самостійництва / В. Сергійчук // Відновлення Української держави в 1941 році. Нові документи і матеріали. – К.: Українська Видавнича Спілка, 2001. – С 5 – 18.
20. Скорич Л.В. Питання відновлення української державності – історичний етап державності / Л.В. Скорич. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10902/1/35.pdf>.
21. Стефанюк Г.В. Акт відновлення державності України 30 червня 1941 р.: передумови, хід, наслідки / Г.В. Стефанюк // Галичина: науковий і культурно-просвітницький краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ. – 2009. – Вип. 15/16. – С. 327 – 332.
22. Стародубець Г.М. ОУН (б) в українському національно-визвольному русі на Волині в період Другої світової війни (1941 – 1943 рр.). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 144 с.
23. Трофимович В. Акт 30 червня 1941 року у працях і спогадах учасників визвольних змагань / В. Трофимович // Республіканець. – 1993. – № 6. – С. 34 – 43.
24. Шеремета Д. Уроки та історичне значення відновлення Української державності Актом 30 червня 1941 року. / Д. Шеремета. Українське державотворення: уроки, проблеми, перспективи: мат-ли наук.-практ. конф., 22 листопада 2001 р., Львів / Відп. ред. Я. Малик; Національна академія наук України, Інститут етнонаціональних і політичних досліджень, Львівська філія Української Академії державного управління при Президентові України. – Львів: [б. в.], 2001. – Ч. 1. – С. 134 – 141.
25. Захарченко П.П. Історія держави і права України: Підручник. – К.: Атіка, 2005. – 368 с.
26. Музиченко П.П. Історія держави і права України: Навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Знання, 2007. – 471 с.
27. Терлюк І.Я. Спроби ОУН відновлення Української державності / І.Я. Терлюк. Історія держави і права України. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ridruchniki.com/1018040645578/pravo/organizatsiya_ukrayinskih_natsionalistiv_ouin_politichna_organizatsiya_strukturi_ukrayinskogo_povstanskogo.
28. Тищик Б.Й. Історія держави і права України : акад. курс: підручник / Б.Й. Тищик, І.Й. Бойко. – К.: Ін Юре, 2015. – 808 с.; його ж. Становлення української державності на західноукраїнських землях напередодні і в роки Другої світової війни (1937 – 1945 рр.). – Львів: Тріада плюс; Львів нац. ун-т ім. Івана Франка, 2006. – 92 с.
29. Ухач В.З. Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій). – Тернопіль: Вектор, 2011. – 378 с.
30. Дмитрук В.Г. Вони боролись за волю України: монографія / В.Г. Дмитрук. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2007. – 1072 с.
31. Андрухів І.О., Кам'янський П.Є. Суспільно-політичні та релігійні процеси на Станіславщині в кін. 30-х – 50 – х роках ХХ ст. Історико-політологічний аналіз. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2005. – 364 с.
32. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний. – Київ, 1993. – 512 с.

33. Киричук Ю.А. Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40 – 50-х років ХХ ст. / Ю.А. Киричук. – Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 304 с.
34. Мизак Н. Боротьба ОУН за суверенну і незалежну Українську Державу на початковому етапі німецько-радянської війни 1941 року (на матеріалах Тернопільської області) / Н. Мизак // Питання історії України. Збірник наукових статей. – Чернівці: Зелена Буковина. – 2006. – Т. 9. – С. 61 –66.
35. Ткачук А.В. Перед судом истории: сотрудничество германских фашистов и украинских националистов в годы Второй мировой войны и борьба против них советских органов государственной безопасности / А.В. Ткачук. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: [б. в.], 2000. – 268 с.
36. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для вищ. навч. закл. / О.Д. Бойко. – К.: Видавн. центр «Академія», 1999. – 568 с.
37. Політико-правова оцінка боротьби ОУН і УПА у 1940 – 1950-х рр.: методологічний аспект. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnik.info/statti/250-istoriiaiprawa/14979.....19401950.....>

© **Василий УХАЧ**

«ТЕНИ» АКТА ВОССТАНОВЛЕНИЯ УКРАИНСКОГО ГОСУДАРСТВА 30 ИЮНЯ 1941 ГОДА: СОВРЕМЕННАЯ УКРАИНСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ (ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ)

Проанализировано подходы современной украинской историографии к оценке controversialной, в контексте Второй мировой войны, украинского национально-освободительного движения, темы – Акта провозглашения восстановления Украинского государства бандеровским крылом украинских националистов 30 июня 1941 г. в г. Львове.

Исследовано комплекс вопросов, связанных с этим событием, особое внимание уделено историко-правовой оценке так называемых. «теней», слабых сторон Акта 30 июня 1941 г., проблеме его легитимности.

В целом в украинской историографии акцентируется внимание на том, что провозглашение Акта восстановления Украинского государства не было обычной декларацией на голом месте, случайностью, стихийным и безответственным шагом, а логическим продолжением национально-освободительной борьбы, значение которого состояло в политико-правовом закреплении желания украинского народа к государственной самостоятельности.

Сделано попытку очертить общее состояние изучения проблемы современной исторической наукой, выделено проблемные вопросы, которые требуют дальнейшего изучения.

Ключевые слова: *Акт восстановления Украинского государства, национально-освободительная борьба, ОУН(б), Германия, Украинское государственное правление, историко-правовая оценка, проблема легитимности.*

© *Vasyl UHACH*

“SHADOWS” OF THE UKRAINIAN STATE ACT OF 30 JUNE 1941: CONTEMPORARY UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY (HISTORICAL AND LEGAL ASPECTS)

The approaches of modern Ukrainian historiography to controversial asses in the context of World War II, Ukrainian national liberation movement, theme – Act of the Ukrainian state Bandera wing of Ukrainian Nationalists June 30, 1941 in the city Lviv.

The complex issues associated with this event was studied, but special attention is paid to the historical and legal assessment v. BC. “Shadow” weaknesses Act of 30 June 1941, the issue of its legitimacy.

Overall in Ukrainian historiography focuses are based on the fact that the proclamation of the Act of the Ukrainian state was not an ordinary declaration based on accident and irresponsibility as a logical continuation of the national liberation struggle, whose value lay in the political and legal consolidation aspiration of the Ukrainian people the state independence.

An attempt was made to outline the general condition of studying the problem of modern historical science and was indicated on issues that require further research quest.

Keywords: *Act of the Ukrainian state, national liberation struggle of OUN (b), Germany, Ukrainian marginal Board, historical and legal assessment of the problem of legitimacy.*